

Nr 25.

Ankom till riksdagens kansli den 1 april 1924 kl. 4 e. m.

Utlåtande i anledning av väckt motion angående viss ändring i bestämmelserna rörande rösträtt vid vägstämma.

(2:a avd.)

I två likalydande motioner, nr 185 i första kammaren av herr *Bergman, Ingebrikt m. fl.* och nr 301 i andra kammaren av herr *Olofsson* i Digernäs *m. fl.*, har hemställts, att riksdagen för sin del måtte besluta sådan ändring av nu gällande väglag, att ingen må vid vägstämma utöva rösträtt för mera än en tiondedel av vid vägstämman representerade vägfyrkar.

Beträffande de skäl, som anförts till stöd för nämnda framställning, hänvisas till motionerna.

De ändringar i lagen angående väghållningsbesvärets utgörande på landet den 23 oktober 1891, som år 1905 genomfördes, innefattade bland annat nya bestämmelser till närmare reglering av de väghållningsskyldigas självstyrelse, bland dem ordnandet enligt den av motionärerna omnämnda 52 § i gällande väglag om beslutanderätten å vägstämma. Enligt nämnda § beräknas röstvärdet vid vägstämma efter vägfyrktal, som påföres enligt de i 59 § i lagen angivna regler. I väghållningsdistrikt, som omfattar mer än en kommun, äga de väghållningsskyldiga att å vägstämma låta sin talan utföras genom av dem kommunvis å kommunalstämma efter vägfyrktal utsedda ombud, vilka skola äga att rösta för sin kommuns hela vägfyrktal, enskilda väghållningsskyldiga obetaget att vid vägstämman själva eller genom ombud, varom flera väghållningsskyldiga kunna förena sig, utöva rösträtt för eget fyrktal, som i ty fall avräknas från det, för vilket vederbörande kommunalombud skulle äga rösta.

Ur den i propositionen i ämnet (nr 21) vid 1905 års riksdag förekommande motiveringen till förenämnda 52 § torde få anföras följande uttalande rörande ovanberörda bestämmelse om röstning genom kommunombud.

»Den föreslagna bestämmelsens huvudsyfte är att för större distrikt, det vill säga sådana, som innefatta flera kommuner, praktiskt förskaffa de olika kommunernas väghållningsskyldige, såsom samfälligheter betraktade, behörigt inflytande på vägstämmans beslut, i riktig proportion, så att dessa icke förtryckas av tillfälliga majoriteter. Faran för sådana är uppenbarligen vida större, om rösträtt vid stämman skall få utövas endast av de väghållningsskyldige var för sig, än om de väghållningsskyldige kunna låta sig representeras av kommunombud, förfogande över kommunens samfälliga vägfyrktal. I förra fallet kan det nämligen icke förebyggas, att många väghållare från de avlägsnare trakterna av distriktet utebliva från vägstämman, medan de

närboende, som hava lättare att komma tillstädes, så mycket talrikare infinna sig och därmed lättare kunna genomdriva sina, kanske mot flertalet stridande önskningsar. I det senare fallet åter, då kommunombuden av det dem lämnade förtroendeuppdraget måste känna sig förpliktade att komma tillstädes å stämman, blir varje kommun vid varje sådan representerad med hela sitt vägfyrktal, vilket jämväl i och för sig är så mycket mer lämpligt, som i vägfrågor de olika intressena gemenligen lokaliseras och fördelas ganska mycket efter de olika kommunerna. Men då å andra sidan mången gång händer, att åsikterna i en viss vägfråga äro ganska delade inom en och samma kommun, har det icke ansetts riktigt, att kommunombudet, såsom i detta fall representant endast för en majoritet av kommunens väghållningsskyldige, ovillkorligen skall vid vägstämman disponera över kommunens hela vägfyrktal, utan har i varje fall ått de enskilde väghållningsskyldige bevarats full handlingsfrihet genom bestämmelsen om rätt för dem att, oberoende av kommunombuden, vid stämman utöva rösträtt för eget vägfyrktal, med motsvarande reduktion i sådant fall av det vägfyrktal, som av nämnda ombud representeras.»

Någon begränsning av fyrktalsägares rösträtt, i överensstämmelse med den inskränkning, som 1900 genomfördes i fråga om kommunala ärenden, blev icke i detta sammanhang ifrågasatt.

Såsom jämväl av motionärerna erinrats, har däremot frågan om införandet av dylik begränsning sedermera vid flera tillfällen varit föremål för riksdagens behandling.

Vid 1909 års riksdag väcktes sålunda i detta ämne två motioner, vari föreslogs, att å vägstämman rösträtt icke borde få utövas vare sig för i väghållningsdistrikt ingående kommun eller av någon till kommunen hörande enskild väghållningsskyldig för mer än en tiondedel av väghållningsdistriktets vägfyrktal. I anledning av nämnda motioner anhöll riksdagen i skrivelse (nr 153), att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke en begränsning borde ske av väghållningsskyldigs rösträtt å vägstämman; och anförde riksdagen därvid bland annat följande.

»Det lär icke kunna bestridas, att en viss begränsning till förmån för de mindre starka beskattningsobjekten och kommunerna i det förevarande hänseendet visat sig vara av behovet påkallad. Härför tala liknande skäl, som föranlett en begränsning av den kommunala rösträtten. Däremot håller riksdagen före, att en dylik begränsning endast bör ske genom reduktion av de enskilda vägunderhållningsskyldigas fyrktal, varigenom tydligen även rösträtten för den kommun, de tillhöra, begränsas. Att härutöver reducera kommunens fyrktal, när kommunen såsom ett slags representant för sina medlemmar jämlikt 52 § genom den utsedda kommunombudet utövar den dessa tillkommande rösträtt, synes riksdagen icke med skäl kunna ifrågasättas. Därtill kommer, att en dylik bestämmelse ej skulle få annan praktisk betydelse, än att de enskilda väghållningsskyldiga personligen eller genom ombud utövade sin rösträtt.»

Jämväl vid 1913 års riksdag väcktes en motion om skrivelse till Kungl. Maj:t med begäran om utredning, i vad mån en begränsning av de höga röste-

talens inflytande vid vägstämmor lämpligen kunde ske. I utlåtande över denna motion (nr 27) förklarade sig jordbruksutskottet i allt kunna ansluta sig till vad i ovan omförmälda motivering till 1909 års riksdags skrivelse i ämnet anförts beträffande behovet av viss begränsning i rösträtten vid vägstämmor till förmån för de mindre starka beskattningsobjekten och kommunerna. Där emot ansåge sig utskottet kunna ifrågasätta, huruvida en dylik begränsning, såsom däri förmenats, borde ske allenast genom reduktion av de enskilda väghållningsskyldiges fyrktal. Även med en dylik reduktion syntes det nämligen, enligt utskottets uppfattning, lätt kunna inträffa, att i väghållningsdistrikt, som bestode av flera kommuner, den största kommunen, särskilt där den läte sig företrädas av ett i laga ordning utsett ombud, som representerade kommunens hela röstetal, komme att helt behärska omröstningarna vid vägstämman och sålunda fullständigt utesluta alla andra i distriktet ingående kommuner från varje inflytande på vägstämmans beslut. Då utskottet icke hade kunnat undgå att finna ett dylikt sakernas tillstånd mindre lyckligt, hade utskottet för sin del velat framhålla önskvärdheten av att vid den i 1909 års riksdags-skrivelse begärda utredningen jämväl måtte tagas under övervägande, huruvida icke, utöver den begränsning av vederbörande kommuners röstetal, som bleve en följd av den ifrågasatta reduktionen av de enskilda väghållarnas fyrktal, jämväl viss ytterligare inskränkning i de särskilda kommunernas rösträtt lämpligen måtte kunna stadgas, t. ex. sålunda, att ingen kommun tillätes rösta för större antal röster än som motsvarade visst procenttal av samtliga i väghållningsdistriktet ingående kommuners sammanlagda röstetal.

Utskottet hänvisade emellertid till omförmälda av 1909 års riksdag begärda utredning i ämnet — riksdagsskrivelsen hade då av Kungl. Maj:t överlämnats till den s. k. vägkommissionen — därvid utskottet uttalade, att jämväl de av utskottet framförda synpunkterna torde komma i betraktande vid nämnda utredning. Med hänsyn härtill ansåg utskottet någon vidare åtgärd i anledning av motionen icke påkallad. Riksdagen fattade beslut i enlighet med utskottets hemställan.

Slutligen väcktes vid 1921 års riksdag ånyo en motion i ämnet, vilken motion utmynnade i hemställan av enahanda innehåll som den nu föreliggande. Jordbruksutskottet uttalade i utlåtande häröver (nr 26), att utskottet funne uppenbart, att nu gällande bestämmelser angående rösträtt å vägstämman vore i behov av revision. Frågan härom syntes emellertid enligt utskottets förmenande böra upptagas till slutlig behandling i ett sammanhang med den reformering av hela vägväsendet på landet, som dåmera syntes vara omedelbart förestående, och utskottet hemställde därför — utan att närmare ingå å motionärens förslag — att motionen icke måtte föranleda någon åtgärd, vilket även blev riksdagens beslut.

På sätt ovan nämnts överlämnades 1909 års riksdagsskrivelse till vägkommissionen och sammankopplades därigenom med utredningen om ny väglagstiftning. Såsom bekant innebar resultatet av sistnämnda utredning — det

vid 1922 och 1923 års riksdagar behandlade förslaget till ny väglag — en helt ändrad organisation av vägväsendet, i sammanhang varmed frågan om begränsning av rösträtt vid vägstämman helt bortföll. Med framläggandet vid 1922 års riksdag av proposition om ny väglag torde emellertid 1909 års riksdagsskrivelse hava ansetts vara av Kungl. Maj:t slutbehandlad.

Utskottet.

På sätt av förestående redogörelse framgår har den av riksdagen tidigare begärda utredningen i frågan på grund av framläggandet av förslaget till ny väglag icke lett till något särskilt resultat. Sedan nämnda förslag vid 1922 och 1923 års riksdagar förfallit, synes numera — såsom framgår av ett flertal vid innevarande riksdag föreliggande framställningar — uppmärksamheten åter hava inriktat sig å genomförandet av möjliga partiella ändringar i den gällande väglagen. I anslutning härtill och då utskottet fortfarande håller före, att bestämmelserna om rösträtt å vägstämman icke äro tillfredsställande samt att en jämkning härutinnan är önskvärd, finner även utskottet angeläget, att ifrågasvarande spörsmål nu återupptages till behandling. Utskottet har emellertid vid övervägande av motionärernas förslag till lagändring icke blivit övertygat, att detsamma skulle innebära en fullt lycklig lösning. Vid sådant förhållande och då i varje fall — med hänsyn särskilt till de konsekvenser en ändring i de nuvarande bestämmelserna komme att innebära — synes utskottet erforderligt, att en närmare utredning i ämnet kommer till stånd, har utskottet ansett sig böra föreslå, att riksdagen ånyo hos Kungl. Maj:t gör framställning om dylik utredning.

Utskottet hemställer alltså,

att riksdagen i anledning av förevarande motioner I: 185 och II: 301 måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville låta utreda, huruvida icke en begränsning bör ske i fråga om rösträtten å vägstämman, samt för riksdagen framlägga det förslag, vartill utredningen må giva anledning.

Stockholm den 1 april 1924.

På jordbruksutskottets vägnar:

O. NILSSON.

Vid detta ärendes slutbehandling hava närvarit:

från första kammaren: herrar Hellström, Sederholm, Nilsson i Kabbarp, Lindstrand, Lundell, Gabrielsson och Svänsson i Kalmar, samt

från andra kammaren: herrar Nilsson i Tånga, Olsson i Broberg, Lundström, Sjöblom, frih. Hermelin, Uddenberg i Karlskoga, Andersson i Grimbo och Aarnseth.

Reservation

av herr *Sederholm* och friherre *Hermelin*.